

Handleiding Les 1: Een verklarende tekst schrijven over waarom er onrust is in Oekraïne

Vooraf

Deze schrijfles is dit jaar de tweede waarin leerlingen oefenen in het genre *verklaren*. Het is een *instructieles*, waarin ze een strategie leren om een verklarende tekst te schrijven. Na deze *instructieles* volgen later dit schooljaar twee *oefenlessen verklaren*.

Nieuwsbegriponderwerp

Deze les sluit aan bij het Nieuwsbegriponderwerp Oekraïne. De leerlingen hebben de basistekst gelezen en proberen nu de ingewikkelde situatie in Oekraïne te verklaren. Ze leren de VOGELS-strategie kennen om een verklarende tekst te schrijven. Ze schrijven de tekst voor zichzelf om het onderwerp beter te begrijpen.

Schrijftaak

De instructieles bestaat uit twee lesmomenten. Neem ter oriëntatie de twee lessen door met de leerlingen: wat gaan ze doen en wat is het doel van de opdrachten, wat gaan ze leren? Leerlingen weten dan waar ze naartoe werken (ca 5-7 minuten).

1. In les 1 begint u met het voordoen van de (nieuwe) VOGELS-strategie. Daarna bekijken de leerlingen de Nieuwsbegripfilm. Vervolgens gaan ze hun tekst voorbereiden. Ze bespreken eerst met hun schrijfmaatje wat het Verschijnsel is, en wat hiervan de Oorzaken zijn (VOGEL zonder GEL en S). Daarna schrijven ze dit op in een schema (de S van VOGELS). De leerlingen oefenen vervolgens het verbinden van zinnen met oorzaakwoorden (*doordat* enz.). Daarna gaan ze hun verklarende tekst schrijven.
2. In les 2 maken de leerlingen hun verklarende teksten af, en worden de definitieve teksten klassikaal besproken.

Vorbereiding

- Lees vooraf beide lessen door.

Handleiding Les 1

Vorbereiding: Als leerlingen op de computer werken: zorg voor een printmogelijkheid aan het einde van de les.

Materiaal

- Voor iedere leerling schrijfopdrachten les 1 (A).
- Als de leerlingen niet in een schrift werken: voor iedere leerling een blaadje om het schema op te schrijven.
- Voor iedere leerling een schrijfblad of schrift om de tekst te schrijven.
- Voor iedere leerling, of per duo: de Basistekst van Nieuwsbegrip (A)

OPDRACHT 1 Wat ga je schrijven: een verklarende tekst

1. Vertel de leerlingen dat ze gaan schrijven over Oekraïne, het onderwerp van de leestekst. De situatie in Oekraïne is ingewikkeld. Ze schrijven vandaag een tekst om die situatie beter te begrijpen. Want als je wilt weten hoe iets zit, helpt het om daarover een *verklarende* tekst te schrijven. Vraag de leerlingen goed op te letten, want u gaat nu voordoen hoe je dat doet, een *verklarende* tekst schrijven. Leg uit dat er voor een verklarende tekst ook een strategie is. Kennen ze de andere strategieën nog (BEVERS, KLUNS)? Doe het schrijven van een verklarende tekst voor met onderstaande hardop-denkttekst (of een variant daarvan).

Wat u schrijft	Wat u zegt
	Weten jullie nog dat we gelezen hebben over Groningen? En de aardbevingen? Ook daar was onrust bij de mensen. Dat schrijf ik daarom eerst op:
<i>In Groningen is onrust bij de mensen. Ze zijn boos omdat hun huizen schade hebben.</i>	Zo begin ik een verklarende tekst: eerst noem ik het verschijnsel . Nu wil ik weten: waar komt die onrust vandaan? Wat is de oorzaak van de onrust in Groningen? Dus ik wil de oorzaken weten.
<ul style="list-style-type: none"> • <i>In Groningen zijn aardbevingen geweest. Dat komt doordat er gas uit de grond gehaald wordt.</i> • <i>Door de aardbevingen worden gebouwen beschadigd.</i> 	Nu heb ik de oorzaken beschreven. Voor ik mijn tekst ga schrijven, wil ik alles in een schema zetten. Dat helpt mij om het goed te begrijpen. . [Bouw het schema op vanuit 'Verschijnsel' zet er de oorzaken onder, en daarna het gevolg/de gevolgen.]
<pre> graph BT A["Verschijnsel: Onrust onder de bevolking"] B["Oorzaak 3: Huizen worden minder waard"] C["Oorzaak 2: Gebouwen worden beschadigd."] D["Oorzaak 1: In Groningen zijn aardbevingen geweest. Dat komt doordat er gas uit de grond gehaald wordt."] D --> C C --> B B --> A </pre>	

2. Leg uit: u hebt van de VOGELS-strategie de V, O, en S gebruikt, niet het GEL-deel.
3. Sluit deze instructie op de volgende manier af: laat de leerlingen hun opdrachtblad omdraaien en geef steeds een leerling een beurt om de betekenis van een letter te

geven (V = Verschijnsel enzovoort), tot alle leerlingen de letters en betekenis goed kennen.

OPDRACHT 2 Beschrijf verschijnsel, oorzaken en gevolgen

1. Leg de leerlingen uit dat ze nu zelf de VOGELS-strategie gaan gebruiken. Eerst gaan ze de Nieuwsbegripfilm van het Jeugdjournaal bekijken. Wijs erop dat, ook als ze die al eens gezien hebben, het handig is om de film nog eens te bekijken, omdat ze er veel informatie uit kunnen halen. Bekijk de film.
2. Leg de leerlingen uit dat ze nu zelf een verklarende tekst gaan schrijven. Daarbij gebruiken ze de VOGELS-strategie. Herinner de leerlingen aan de vaststelling dat de situatie in Oekraïne ingewikkeld is. Daar gaan ze over schrijven: hoe komt het dat er zo'n onrust is in Oekraïne? Hoe is dit *verschijnsel* te verklaren?
3. Geef de leerlingen opdracht nu met hun schrijfmaatje te bespreken wat de *oorzaken* zijn van de onrust in Oekraïne,. Als ze daarbij iets willen opschrijven kan dat op hun opdrachtblad. Wijs de leerlingen erop dat ze goed moeten denken aan wat ze in de film gezien hebben en dat ze ook de Basistekst kunnen gebruiken.
Geef de leerlingen hier een minuut of 4 voor.

OPDRACHT 3 Een oorzaak-gevolgschema invullen

1. Wijs de leerlingen erop dat ze nu bij de S in (VOGELS) van *Schema* zijn. Licht de uitleg toe en laat de leerlingen het schema invullen (eventueel op een apart blaadje).
2. Laat de schrijfmaatjes elkaars schema lezen. Leg uit dat ze dit doen zodat ze misschien iets kunnen overnemen in hun eigen schema. Laat ze elkaar vertellen wat ze goed vonden aan hebben overgenomen

OPDRACHT 4 Oorzaak-gevolgwoorden schrijven

1. Leg uit: in een verklarende tekst schrijf je niet alleen verschijnsel en oorzaken, maar je verbindt ze ook. Dat doe je met *oorzaakwoorden*. Doe dit voor op het bord, schrijf eerst:

In Groningen is onrust bij de mensen. Ze zijn boos. Ze protesteren.
Er wordt gas uit de grond gehaald. Er zijn aardbevingen geweest.
Hun huizen krijgen schade.

Laat zien hoe u deze zinnen kunt verbinden:

In Groningen is onrust bij de mensen. De mensen zijn boos **en** ze protesteren, **omdat** er gas uit de grond wordt gehaald. **Door** de gasboringen **ontstaan** er aardbevingen. En **door** de aardbevingen hebben hun huizen **nu** schade.

2. Wijs de leerlingen op de uitleg op hun opdrachtblad en laat hen de oefening maken. Loop door de klas om leerlingen te ondersteunen, bijvoorbeeld door te wijzen op plaatsen waar ze zinnen of tekstdelen kunnen verbinden.

OPDRACHT 5 Je verklarende tekst schrijven

Laat de leerlingen hun verklarende tekst schrijven. Hier kunnen ze de rest van de les aan besteden. Zo nodig kunnen ze in de volgende les verder schrijven en de tekst afmaken. De leerlingen beginnen de tekst met het verschijnsel, beschrijven daarna de oorzaken en sluiten af met de (mogelijke) gevolgen.

Handleiding Les 2

Vorbereiding: Maak duo's van twee *schrijfmaatjes*.

Materiaal

- Voor iedere leerling schrijfopdrachten les 2 (A).

Vooraf

Voorkennis: Herinner de leerlingen aan les 1. Wat hebben ze toen gedaan?

Waarover schreven ze? Wat voor soort tekst was dat?

OPDRACHT 6 Je verklarende tekst definitief maken

Leerlingen die hun tekst in les nog niet af hadden, laat u de tekst nu afmaken. Zodra leerlingen klaar zijn mogen ze hun tekst verfraaien en verduidelijken met plaatjes.

OPDRACHT 7 Luisteren naar elkaars teksten

Laat leerlingen die dit graag doen hun tekst voorlezen aan de groep.

Vraag de leerlingen tot slot of ze misschien nog meer geleerd hebben na deze teksten gehoord te hebben.

OPDRACHT 8 Terugkijken: het schrijven bespreken

Laat twee of drie leerlingen vertellen: wat vinden ze het belangrijkste dat ze geleerd hebben vandaag?

Laat daarna de leerlingen de vragen op het opdrachtblad beantwoorden.

Afronding

Laat de leerlingen de opdrachten en (een kopie van) hun werk opbergen in hun map. Wanneer leerlingen hier behoefte aan hebben, bespreek dan eventuele ontwikkelingen rond het onderwerp (Oekraïne).

Verschillen in de lessen tussen niveau A en B

	B	A
Hardop-denkttekst	Iets complexere formulering	Eenvoudigere formulering; geen gevolgen
Strategie	Verschijnsel, oorzaken en gevolgen (hele VOGELS-strategie)	Verschijnsel en oorzaken (VOGELS zonder GEL)
Signaalwoorden	Meer voorbeelden dan bij A	Minder voorbeelden dan bij B
Opdrachtblad	Complexere formulering	Eenvoudigere formulering

Rubrics

N.B. Waar in de rubrics over *oorzaken* en *gevolgen* gesproken wordt, gaat het bij niveau A alleen om *oorzaken*.

Oorzaken en/of gevolgen	4	3	2	1
Worden oorzaken en gevolgen goed beschreven?	Een uitvoerige beschrijving van de gevolgen en de oorzaken van het verschijnsel.	Er zijn aardig wat gevolgen en oorzaken van het verschijnsel beschreven, maar een belangrijke ontbreekt.	Er zijn te weinig oorzaken en gevolgen van het verschijnsel beschreven.	Er is maar één of geen oorzaak of gevolg van het verschijnsel beschreven.

Verschijnsel	4	3	2	1
Wordt het verschijnsel goed voor het voetlicht gebracht?	Een uitvoerige en levendige beschrijving van het verschijnsel.	Een redelijke beschrijving van het verschijnsel.	Het verschijnsel wordt genoemd, verder niet uitgewerkt.	Het verschijnsel wordt niet of onduidelijk genoemd.

Opbouw	4	3	2	1
Heeft de tekst een logische volgorde?	De tekst begint met het verschijnsel, daarna volgen de oorzaken (goed geordend: pro-Europese en pro-Russische) en tot slot de gevolgen. De tekst is een duidelijk en samenhangend geheel.	De tekst begint met het verschijnsel, daarna volgen de oorzaken en tot slot de gevolgen. Maar de tekst lijkt meer een opsomming dan een samenhangend geheel.	De tekst begint met het verschijnsel, maar daarna staan er wat oorzaken en gevolgen door elkaar. Of oorzaken en gevolgen zijn er wel maar het verschijnsel is vergeten.	Het verschijnsel, oorzaken en gevolgen staan door elkaar.

Zins-formulering	4	3	2	1
Worden signaalwoord en gebruikt?	Signaalwoorden worden rijk gebruikt en juist toegepast	Hier en daar signaalwoorden, juist toegepast.	Een aantal signaalwoorden, (soms) niet goed toegepast.	Geen of een enkel signaalwoord.